

HET PROTESTANTISME IN OOSTENDE (4)

Kurt Borgoo

De Engelse gemeenschap tijdens de Franse overheersing (1792-1814)

Het eerste volwaardig begin van de uitbouw van een Engelse Kerkgemeenschap duurde niet lang. Toen in 1792 bij de slag van Jemappes de Zuidelijke Nederlanden tijdelijk en in 1794 met de slag te Fleurus voor zo'n twintig jaar in Franse handen kwamen, ruilden veel Engelse ingezetenen Oostende voor andere oorden. Door de voortdurende spanningen viel de handel met Engeland stil. Later werd handel met Engeland door de Continentale Blokkade vanaf 1806 zelfs verboden.

Tijdens de Napoleontische overheersing werd Oostende beschuldigd van verregaande Britse sympathieën en een gebrek aan aanhanke-lijkheid aan de Franse Republiek. Gezien de deplorabele staat van de Oostendse nijverheid in die periode lijkt dit ook aannemelijk. In elk geval zou de aanwezigheid van een goed werkende Engelse kerk in Oostende enkel een doorn in het oog van de Franse bezettingsmacht zijn. Volgens Rev. Hillyard waren de Oostendenaars de Franse overheersers niet gunstig gezind, omwille van de kosten die met de oorlog gepaard gingen.

Ondanks het Franse wantrouwen had Oostende van 1801 tot 1804 toch een burgemeester van Britse afkomst, nl. Thomas Blake.

Interessant om te vernemen is dat de Hertog van Wellington, die Napoleon in 1815 definitief versloeg nabij Waterloo, in 1794 in Oostende was als bevelhebber over zijn regiment als kolonel Wellesley.

Een eigen plaats in de stad dankzij Willem I (1817-1830)

Na de nederlaag van Napoleon kon de opnieuw aangroeiende Engelse gemeenschap in Oostende terug aan een stevig georgani-

seerde kerkgemeenschap met een volwaardig gebedshuis denken. In dat streven vonden ze steun bij de aanzienlijke groep Noordnederlanders die zich in Oostende gevestigd hadden.

Het Congres van Wenen besliste onder druk van Groot-Brittannië, dat vooral beducht was voor de Franse droom om tot de Rijn een natuurlijke noordgrens uit te breiden, om Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden samen te voegen tot het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden onder Willem I. Dit bracht de Zuidelijke havensteden, waaronder ook Oostende, in stevige concurrentie met de Hollandse havensteden en handelsmentaliteit. Desondanks bleek Oostende het nieuwe bewind gunstig gezind, omwille van het liberale en commerciële karakter van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Vanzelfsprekend heerste in deze nieuwe staat onder een protestants vorstenhuis godsdienstvrijheid.

Al in 1816 was er een levendige kerkgemeenschap met een eigen gebouw of ruimte in de stad. Dat wordt aangetoond door het doopregister dat tot april 1816 teruggaat. Deze registraties waren in het Nederlands. De namen van de geestelijken die voor de diensten instonden zijn ook Nederlands. Ook kinderen van Duitse ingezetenen werden volgens de doopregisters door deze Nederlandse geestelijken gedoopt.

In 1817 kregen de Engelse en Noordnederlandse inwoners van Oostende een Nederlandse chaplain aangesteld die ook Frans en Engels sprak. Hij was eveneens zielenherder van het leger in de stad.

De kapel van het klooster van de zusters van de Onbevleete Ontvangenis, beter gekend als de Witte Nonnen, dat door de Franse revolutionairen geconfisqueerd was en tot dan had gediend als bergplaats voor militair materiaal, werd in 1819 toegewezen aan de protestantse gemeenschap van zowel de Noordnederlandse als de Britse ingezetenen om er hun erediensten te houden. Deze kapel

was gelegen op de hoek van de Serruyslaan en de Witte Nonnenstraat waar veel later het postgebouw (1948-1951) van Eysselinck gebouwd werd.

Ondanks deze tegemoetkomingen, ijverde de Engelse gemeenschap voor een volwaardige Engelse chaplain. Niet van harte, beducht voor te veel invloed van de Britse handelsconcurrent ging de regering hier na enig aarzelen op in. Naast de Nederlandse dominee Van Deirse, werd in 1829 Moses Marcus toegewezen als zieleherder voor de Engelse gemeenschap.

De anglicaanse gemeenschap in de jonge Belgische staat (1830-1865)

Nadat België zich in 1830 afscheidde van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden vertrokken de meeste Noordnederlandse ingezetenen. Ook de meeste Engelsen verlieten Oostende. De kerk werd gesloten. Pas in 1836 begon men opnieuw met kerkdiensten onder leiding van de nieuwe Engelse chaplain Rev. W. Trollope.

Dat de aanwezigheid van deze anglicaanse geestelijke geen passieve formaliteit was, blijkt uit het organisch karakter van de gemeenschap dat men tot vandaag kan terugvinden in de registers van de Engelse kerk. Er zijn doopregisters van 15 april 1816 tot 23 oktober 1830 en vanaf 10 april 1836, huwelijksregisters vanaf 1 april 1842 en begrafenisregisters vanaf 16 maart 1836.

Na de oprichting van België brak voor Oostende een nieuwe periode van bloei aan. De Nederlanders blokkeerden de monding van de Schelde zodat onze stad de belangrijkste haven van het nieuwe landje werd. In 1838 kwam er een spoorlijn die Oostende met de hoofdstad verbond.

De Engelse bevolking was geslonken van 2000 personen vóór de oprichting van België tot 200 personen in 1846, maar daarin kwam snel verandering. In 1846 was er al sprake van een chaplain die de anglicaanse gemeenschap in Oostende bediende.

Vanaf 1846-1847 werden drie ferry's ingezet die voor een regelmatige verbinding met

Groot-Brittannië moesten zorgen en die aanvankelijk "mailboten" waren, bestemd om post te verschepen, maar al snel ook passagiers aan boord namen en Oostende openden voor het toerisme. Zo bezocht de hertogin van Kent, de zus van de Britse koning, al in juni 1847 de stad.

Hierdoor werd de stad een internationaal kruispunt tussen het continent en de Britse eilanden. Deze nieuwe economische activiteit liet zich merken door nieuwe hotels, een casino dat toeristen op regenachtige dagen moest vermaken, een thermaal kuuroord,...

Vooraf veel Engelse toeristen vonden de weg naar Oostende, de eerste stad van het Continent. In die expansieve periode werden ook plannen gesmeed om een nieuwe kerk te bouwen voor de Engelse gemeenschap van ingezetenen en toeristen.

Die plannen werden versterkt door het voornemen een nieuw postgebouw op te richten op de plaats van de kapel van de Witte Nonnen, waar de anglicaanse diensten gebeurden.

■ ■ ■ ■

GRAFISCH BEDRIJF LAMMAING

Wij geven vorm aan uw identiteit!

Torhoutsesteenweg 354-356
8400 Oostende
tel. 059 70 71 23 | fax 059 80 45 79
e-mail: print@lammaing.com

Een nieuwe kerk voor de anglicaanse gemeenschap

In 1863 werd beslist dat de kapel onteigend zou worden om plaats te maken voor een nieuw postgebouw. Het stadsbestuur besliste, voornamelijk onder druk van Leopold I, zelf een - lutheraans - protestant, om een nieuwe kerk te bouwen. Deze nieuwe kerk zou enkel voor de Britse kolonie zijn, die op dat moment opnieuw zo'n 2000 personen omvatte op een bevolking van 16000 Oostendenaars.

De omgeving van het oude slachthuis in de Langestraat, toen nog palend aan de stadswallen, werd geschikt bevonden en een nieuwe kerk werd gebouwd naar plannen van de bekende architect Felix Laureys, die ook instond voor het station Oostende-Stad (tussen het E. Feysplein en het Vuurkruisenplein en de - onlangs verdwenen - kerk van het Hazegras).

De kerk werd voornamelijk gebouwd in 1863 en 1864. Laureys koos voor de toen populaire neogotische stijl. Naast de kerk bevindt

zich het huis van de kerkbewaarder.

De kerk werd op 23 januari 1865 ingewijd door bisschop Samuel Wilberforce. De kerk is niet opgedragen aan een heilige of een symbool en heeft ook geen naam, in tegenstelling tot de anglicaanse kerken in Brugge en Knokke. In de volksmond heet ze 'de Engelse kerk' of 'het Engels kerkje'. Officieel heet ze 'The English Church'. De kerk staat open voor protestanten van alle denominaties, maar Engels is de voertaal en de kerk heeft ontegensprekelijk een Brits karakter.

De eerste Belgische koning, Leopold I van Saksen-Coburg, zoals vermeld zelf overtuigd protestant, bejegende de Engelse kerk met veel sympathie. Hij bezocht de kerk vaak wanneer hij in Oostende verbleef en steunde de kerk ook.

Bij Koninklijk Besluit van 31 maart 1866 ontving de stad een subsidie van 991,7 frank voor de afwerking van de kerk en in 1867 voor de meubilering van de kerk nogmaals 673 frank.

De uitgaven voor de eredienst bedroegen aan het einde van 1866 4589 frank. Hiervoor

Uit sympathie

kreeg de kerk een regeringstoelage van 2000 frank. De rest werd betaald door intekening van de leden.

In 1868 werd de waarde van de kerk door de stad op 60.000 frank geschat. De Kapucijnenkerk die zich vlakbij bevindt, werd slechts op 25.000 frank geschat.

De eredienst werd ook geregeld bijgewoond door de Duitse keizers Wilhelm I en Wilhelm II, wiens moeder een tante was van Koningin Victoria, wanneer die in Oostende, de Koningin der Badsteden, vertoefden.

De innige verwantschap tussen het Britse en het Belgische koningschap wordt door Rev. Hillyard op duidelijke manier aangetoond als volgt. Als de eerste echtgenote van Leopold I, Charlotte niet in 1817 op 21-jarige leeftijd was gestorven, was ze als Prinses Charlotte van Wales koningin van het Verenigd Koninkrijk geworden. Leopold I zou dan geen koning der Belgen geweest zijn, maar prins-gemaal van de Britse koningin.

In de Koninklijke kapel te Windsor is een schitterend marmeren mausoleum opgericht

om haar te gedenken. Vlakbij dit praalgraf heeft Koningin Victoria een monument geplaatst ter ere van Koning Leopold I, waarbij de Belgische leeuw de beeltenis van de Koning ondersteunt. Onder dit monument hangen twee marmeren platen, waarvan een volgende woorden draagt: "*This monument had been erected by Queen Victoria tot the memory of the uncle who held the place of a father in her affections.*" De echtgenoot van koningin Victoria was de zoon van de oudere broer van Leopold I. Leopold III is een derde neef van koning George V.

Hoewel Leopold I een verstokt protestant was, die zelfs toen zijn vrouw Louise-Marie van Orléans stervende was, weigerde zich tot het katholieke geloof te bekeren, werden zijn kinderen roomskatholiek opgevoed, precies door hun moeder Louise-Marie van Orléans waarmee hij in 1832 huwde.

(Wordt vervolgd)

MORDAN

NATUURVLEES DOBBELAERE

Christinastraat 69 - 8400 OOSTENDE

Tel. 059/50 52 45 - Fax: 059/50 07 85

e-mail: denatuurwinkelmordan@skynet.be

(400 m² verkoopsruimte)

Openingsuren: 9.00 H. - 18.30 H.

Ook op zaterdag. Zondag gesloten

BIO SHOP

***De Natuurlijkste
zaak van de kust!***

**GREEN
SLEEP**

**100% "NATUURLIJK"
SLAAPCOMFORT**

(200 m² toonzaal, 1e verdieping)

Green Sleep.

Dieetvoeding, VERSE natuur-, vegetarische en biologische voeding.

Hormonenvrij vlees (vzw. Plattelandsontwikkeling)

Voedingssupplementen en sportvoeding. Natuurlijke cosmetica.

150 kruidenpreparaten uit eigen labo!

DESKUNDIG ADVIES VAN 4 PARAMEDICI EN HERBORIST